

УДК 911.2.502

ГЕОГРАФІЧНІ АКЦЕНТИ КАРПАТСЬКОЇ ДЕСТИНАЦІЇ

І.Ф.Калуцький, Л.В. Ковальська

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

У статті акцентовано увагу на дослідженнях потенційних можливостей розвитку туристичної галузі в рамках дестинацій як географічних територій, які є привабливими для туристів завдяки наявності унікальних або специфічних туристсько-рекреаційних ресурсів та відповідної інфраструктури, доведених до споживачів у вигляді готового туристичного продукту з метою задоволення їх найрізноманітніших потреб.

Враховуючи потенціал та різноманітність видів рекреаційної діяльності у межах Карпатської дестинації, слід зазначити її здатність акумулювати туристичні потоки. Лівову частку прибутку склали внутрішні туристи.

Привабливість Карпатської туристичної дестинації пов'язана з її незайманістю, а кількість туристів поступово збільшуватиметься за рахунок PR-компаній, в результаті чого зросте потужність туристичних потоків, сформується туристичний сезон та відповідна інфраструктура.

Ключові слова: Карпатська дестинація, природні рекреаційні ресурси, туристичні потоки, види рекреаційної діяльності.

Вступ. Успішна інтеграція України в європейське товариство

можлива за умови проведення розумної регіональної політики з урахуванням територіальної специфіки і геополітичних переваг кожного регіону. Україна з перших днів незалежності впевнено стала на шлях вдосконалення власної туристичної індустрії, визначивши туризм пріоритетною галуззю розвитку економіки. Кожен регіон України має властиві лише йому природні особливості та історико-культурний потенціал.

Прикарпаття з наявним значним рекреаційним потенціалом, який зазнав відносно невеликого антропогенного впливу, належить до перспективних регіонів України з розвитку туризму. Проте галузь туризму в умовах Прикарпатської дестинації лише починає по-справжньому розвиватися. Тому дослідження потенційних можливостей розвитку туристичної галузі в рамках дестинації, опрацювання заходів щодо ефективного використання рекреаційних ресурсів є актуальним.

Дестинація (лат. destino – «призначення», «місцезнаходження») – це географічна територія, яка є привабливою для туристів завдяки наявності унікальних або специфічних туристсько-рекреаційних ресурсів та відповідної інфраструктури, доведених до споживачів у вигляді готового туристичного продукту з

Рис. 1. Географічне положення Східних Карпат:

1 – Зовнішні Західні Карпати; 2 – Внутрішні Західні Карпати; 3 – Зовнішні Східні Карпати. 4 – Внутрішні Східні Карпати; 5. – Південні Карпати; 6 – Західні Румунські Карпати; 7- Трансільванське плато; 8 – Сербські Карпати.

Рельєф цієї дестинації представлений гірськими хребтами, розділеними поздовжніми улоговинами та розмежовані глибокими поперечними долинами, які простягаються, переважно, з північного заходу на південний схід. Абсолютні висоти хребтів коливаються від 120 – 400 м біля підніжжя гір до 500 – 800 м у міжгірних улоговинах та 1500 – 2000 м вздовж основних хребтів. Найвищі вершини – Говерла (2061 м – найвища точка України), Бребенескул (2032 м), Піп Іван Чорногірський (2028 м), Петрос (2020 м), Гутин Томнатик (2016 м), Ребра (2001 м) – зосереджені на масиві Чорногора. У Горган найвищою точкою є Гора Сивула.

Серед атрактивних об'єктів неживої природи слід відмітити:

1. Говерла – найвища вершина в

Україні. Висота її становить 2061 м, знаходиться вона на межі між Івано-Франківською та Закарпатською областями на найвисокогірнішому в Україні Чорногірському хребті. У перекладі з угорської «Говерла» означає «Сніжна гора».

2. Вершина гори Пікуй (1405 м) у межах Верховинського Вододільного хребта. Гірський хребет в Українських Карпатах простягається від витоків річок Уж і Сян до верхів'я річки Ріки Він складається з пісковиків кросненської світи. Хребет має звивисті лінії гребенів, асиметричну форму. По вершинній лінії Верховинського Вододільного хребета проходить головний Карпатський вододіл, звідки беруть початок річки Карпат – Латориця, Стрий, Ріка та інші. Кілька зручних перевалів, зокрема Ужоць-

кий перевал, Верецький перевал.

3. Голі і пусті Горгани розпечені в літній сонячний день, і обмерзають під ранок. Навіть мох росте на них важко. Це і є «греготи», чи по іншому «цокоти», «грохоти». «Греготи» постійно рухаються.

ташовані в Покутсько-Буковинських Карпатах на межі Путильського та Вишницького районів Чернівецької області біля східної частини села Хорови. Скелі утворені з розчленованих потужних пластів пісковика. Деякі з них пронизані отворами та ходами,

Рис. 2. Атрактивні об'єкти неживої природи Східних Карпат.

4. Урвисті скелі розташовані у межах Скибових Карпат. Це ерозійні останці відкладів яменської світи верхнього палеоцену, орієнтовним віком 55 млн. років. Скелі складені переважно сірими, масивними та грубошаруватими кварцовими пісковиками, шари яких під впливом тектонічних рухів були поставлені майже вертикально, і які утворюють завдяки цьому прямовисні стінки.

5. Протяті Камені – геологічна пам'ятки природи місцевого значення, група мальовничих скель. Роз-

через що й виникла назва – Протяті Камені.

6. Лавовий потік (околиці Ужгорода, Радванський кар'єр) приурочений до Вигорлат-Гутинського хребта. Утворився близько трьох мільйонів років у досить короткий геологічний проміжок часу внаслідок виверження вулканів. У рельєфі лавовий потік виражений горами, які зберегли сліди проходження лави через бокові тріщини на денну поверхню.

7. Старунський грязьовий вулкан знаходиться в с. Старуня Богородчан-

ського району Івано-Франківської області. Геологічна пам'ятка природи – єдиний і унікальний не тільки у Карпатському регіоні, але й в світі. Своїм виникненням він зобов'язаний насамперед людям. Понад століття тому тут почали розробляти нафтові та озокеритні родовища. Грунтові води, насичені киснем, тепер проникають углиб землі на тисячу метрів, викликають окислення нафти, що й дає той приплив теплової енергії, яка живить вулкан.

8. Печера Дружба є найбільшою вапняковою печерою Українських Карпат за загальною протяжністю ходів, що становить понад 1 км, завглибшки – 46 м. Вхід до печери розташований посеред середньовікового букового лісу у днищі карстової лійки біля с. Мала Уголька (Тячівський район, Закарпатська область). Ця місцевість характеризується добре розвинутим карстом, завдяки чому тут представлені найрізноманітніші карстові форми як надземні, так і підземні: карстові лійки, печери, гроти, шахти, карстові колодязі тощо. Деякі з печер мають сталактити, сталагміти.

9. Молочний Камінь – карстова печера в Українських Карпатах, розміщена в Тячівському районі Закарпатської області, на північ від села Велика Уголька, в межах Угольсько-Широколужанського заповідного масиву. Утворилася в однойменній вапняковій скелі.

10. Писаний Камінь був у далекому минулому одним із слов'янських скельних святилищ у Покутських Карпатах, на якому молились до сон-

ця і приносили жертви наші далекі предки. Він є дуже цінною пам'яткою природи, історії та культури Гуцульщини і України.

11. Стовп вулканічного туфу – «Кам'яна квітка» – скеля, яка має форму стовпа і є ерозійним останцем, де відслонюються агломератові туфи андезитового складу. Ці туфи утворилися внаслідок інтенсивної експлозивної діяльності в результаті численних вулканічних вибухів одного з найкрупніших древніх вулканів. Сьогодні – це залишок жерла бокового кратера вулкану Анталовецька Поляна, заввишки 8 м. Пам'ятник розташований на краю болота біля села Невицьке (Ужгородського району Закарпатської обл.).

12. Сойминське відслонення еоценових відкладів – геологічна пам'ятка України (Закарпатська область). У скелястих обривах лівого берега р. Ріка на відрізку понад 300 м висотою до 10 м відслонюються малохарактерні для Українських Карпат теригенні відклади середнього палеоцену (так званий «чорний еоцен»), що представлені пісковиками з прошарками аргілітів та алевролітів. О.С. Вялов виділяв їх як складову частину сойменської світи. Цікава тим, що в ній поширені крем'яністі пісковики «шипотського типу», дуже подібні до тих, що розвинені у відкладах нижньої крейди Дуклянської та Чорногірської зон. Подібна товща в місці злиття рр. Ріки та Голятинки утворює пороги в їх руслах. Це мальовниче місце часто відвідується туристами.

13. Відслонення порід менілітової

світи в правому березі р. Опір, в міс-ті Сколе, Сколівська скиба Скибової зони Українських Карпат. Цим терміном було визначено у відкладах Моравії характерну товщу гірських порід, складену чорними, збагаченими органікою аргілітами та силіцитами. Серед карпатських геологів загально-визнаним є тричленний поділ менілітового розрізу на нижньоменілітову, середньоменілітову (іноді її називають лоп'янецькою, або лоп'янкою) та верхньоменілітову частини, які приймаються в межах Скибової зони в ранзі підсвіт.

14. Голятинське відслонення крейдових порід – геологічна пам'ятка знаходиться на правому борту р. Голятинка (права доплива р. Ріка) в мальовничій долині, у відслоненні завдовжки понад 100 м та заввишки близько 10 м розкритий контакт чорних кварцитовидних пісковиків та аргілітів нижньої крейди з яскраво червоними і зеленуватими аргілітами й мергелями нижньої – верхньої крейди.

15. Геологічна пам'ятка природи «Скелі Довбуша» – природна фортеця періоду Х століття – знаходиться на висоті 668 м н.р.м. Це скелясті виступи пісковиків заввишки до 80 м, що утворились більше 70 млн років тому на дні моря. Кам'яний лабіринт завширшки 200 м тягнеться зі сходу на захід майже на 1 км, над ним – буковий та смерековий ліси. У Х–ХІІ ст. до н.е тут існувало язичницьке святилище – палеообсерваторія. За переказами, у ХVІІ–ХVІІІ ст. тут таборували опришки, які використовували печери під сховище.

16. Відслонення вулканів «Чорна гора». На схід від м. Виноградів, на правому березі р. Тиса, спостерігаємо скелястий обрив довжиною до 500 м та висотою місцями понад 100 м. Тут відслонюються андезити (нижній сармат – панон, абсолютний вік – 10,1 млн р.), що складають жерловину вулкану. Породи прорвані серією дайок ріолітового і ріодацитового складу. Дайки приурочені до бортового розлому, що обмежує кільцеве вулкано-тектонічне підняття. Після свого виникнення вулкано-тектонічне підняття «Чорна Гора» проіснувало у вигляді невеликого обривчастого острова серед озерно-морської водойми, яка покривала територію нинішнього Закарпатського прогину. Глибина водоймища навколо острова коливалася від перших метрів до декількох сотень метрів. Підняття збереглося у вигляді гори завдяки стійкості до ерозії гірських порід, якими воно складене.

17. Скеля «Закам'яніла Багачка» На правому березі долини карпатської ріки Путила поблизу дороги Вижниця – Путила височить скеля-стрімчак висотою 30 м, яка нагадує статую суворої жінки. Утворилася вона внаслідок вітрової ерозії пісковиків палеогенового віку (45 млн р.).

Розвитку рекреаційної діяльності сприяють і кліматичні умови. Комфортний клімат позитивно впливає на організм людини. Його основними показниками є температурні показники, опади, наявність снігового стійкого покриву тощо. За кліматичним районуванням гори належать до кліматичної підобласті Українських Карпат.

Клімат помірно континентальний, теплий, з циклонічними та антициклонічними вторгненнями атлантичного повітря. Температура найтеплішого місяця (липень) у передгір'ях $+18...+20\text{ }^{\circ}\text{C}$, у високогірному ярусі $+8...+10\text{ }^{\circ}\text{C}$, а найхолоднішого (січень), відповідно, $-3...-6\text{ }^{\circ}\text{C}$ і $-8...-9\text{ }^{\circ}\text{C}$. Такі температурні показники є сприятливими для розвитку рекреації. Карпати – найвологіша область в Україні: найбільше дощів – навесні і влітку, снігу – взимку. Кількість опадів від 500–800 мм у передгір'ях і до 1600–2000 мм на найвищих хребтах. Навесні сніг доволі довго (інколи до середини червня) лежить на округлих вершинах гір.

Визначне місце в природно-ресурсному потенціалі Карпатської дестинації належить гідрологічній мережі поверхневих вод. В умовах достатнього та надмірного зволоження формується густа (до $1,5\text{ км/км}^2$) гідрографічна мережа – численні витoki Тиси, Дністра і Пруту (рис. 3).

У давньольодовиково-високопелонинських ландшафтах збереглися невеликі досить глибокі карові озера (Бребенескул, Верхнє, Несамовите, Ворожеське, Апшинець та ін.). Найбільшим з озер обвального типу є Синевир. Трапляються залишки штучних водойм – клявз. Місцеві атракції творять також водоспади.

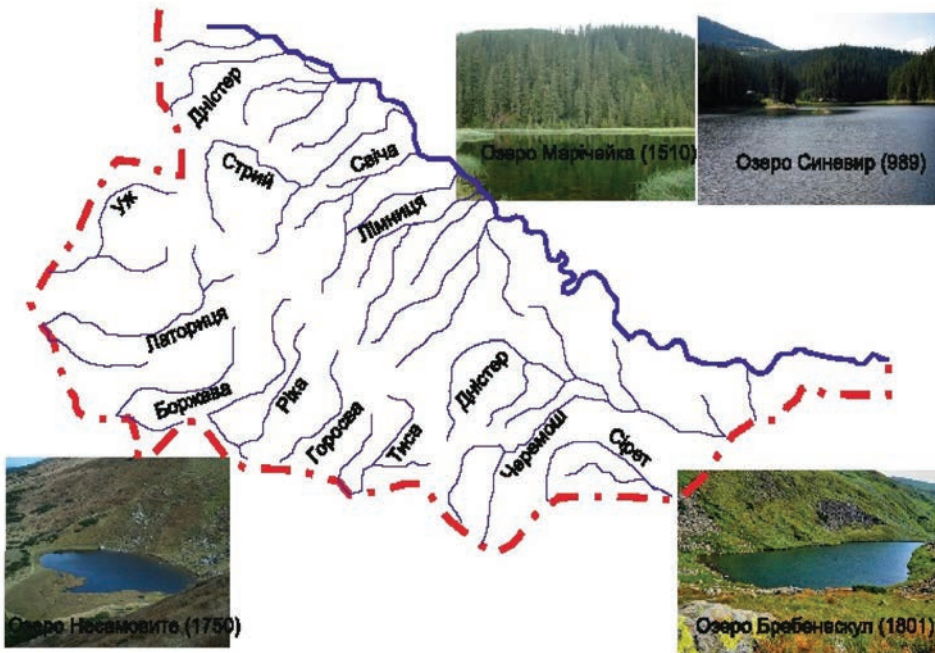

Рис. 3. Гідрологічна мережа Східних Карпат.

До багатств гірського краю України відносять цілющі джерела та мінеральні води, неймовірно різноманітні за складом, характеристиками і властивостями. В Українських Карпатах існує близько 400 сульфідних, радонових, миш'якових, залізистих та інших видів родовищ мінеральних вод, кожне з яких унікальне по своїй наповненості і насиченості.

Родовища мінеральних вод та санаторії, що працюють на їх базі - дванадцять: три у Львівській області, одне – у Чернівецькій, і вісім – на Закарпатті. Перші три розташовані у мальовничих Сколівських Бескидах. Найпопулярніші курорти: 1) Трускавець – хлоридно-сульфатні натрієві розсоли. Такий тип мінеральної води називають «Нафтуся». Залежно від глибини, місцевості та інших чинників у Трускавці є різні типи джерел; 2) Моршин – друге по величині курортне містечко у Сколівських Бескидах. Тут є хлоридно-натрієві, сульфатно-натрієві, магнезієво-натрієві розсоли. Більшість джерел призначені для питтєвого лікування, інші – для спеціальних ванн; 3) Східниця – джерела мінеральних вод тут знаходяться типу «Нафтуся».

Флористичне розмаїття Українських Карпат налічує більше 2000 видів рослин, серед яких багато реліктів, що збереглися тут з минулих геологічних епох. Серед них є багато ендеміків, які ростуть лише в цьому регіоні, альпійських та аркто-альпійських видів, а також рідкісні види представників флори, що занесені до Червоної книги України.

В Українських Карпатах виділяють п'ять основних поясів (зон) рослинності: передгірний – з переважанням дуба, низькогірний – високостовбурних букових, ялицево-букових та смереково-букових лісів, середньогірний – темнохвойних лісів.

Вище розміщений субальпійський пояс із переважанням хвойних і листяних чагарників та альпійський – із суцільними масивами лучної рослинності.

Передгірний пояс (від 450 до 600 м н.р.м.) поділяється на дві частини: закарпатську і передкарпатську. Для закарпатського передгір'я характерні дубові ліси з дуба звичайного і скельного. В дібровах ростуть також бук, граб, ясен, в'яз, а з чагарників – ліщина, калина, бузина чорна, свидина, глід, терен. У трав'яному покриві – шавлія, проліски, медуниця, чистець, барвінок малий, чина. У Передкарпатті у дібровах є домішки ялиці, бука, граба, осики, берези, явора та клена, д чагарників – ліщина, жостір, крушина ламка, бруслина, вовче лико. Трави представлені осоками, шавлією, маренкою.

Низькогірний буковий пояс (на різних схилах від 500 до 1450 м) складається з букових, ялицево-букових та смереково-букових лісів, в яких поодинокі трапляються чагарники вовчого лика, бузини червоної, ліщини, жимолості, а з трав – маренка, проліски, цибуля ведмежа, вороняче око тощо.

Середньогірний пояс, або пояс смерекових лісів, належить до холодної кліматичної зони. Ліси займають

верхні частини (від 1300 до 1670 м) схилів Чорногори, Рахівських гір, Чивчин і Горган. У межах поясу є буково-смерекові, ялицево-та кедрово-смерекові масиви лісу, чагарники в яких представлені жимолостю, бузиною червоною, горобиною, вільхою та ялівцем, а з трав трапляються нечуйвітер, кислиця, різні види мохів.

Субальпійський пояс (від 1300 до 1850 м) представлений чагарниковими заростями з сосни гірської, ялівця сибірського, вільхи зеленої, рододендрона східнокарпатського. У трав'яному покриві трапляються чорниця, куничник, ожина, мохи.

Альпійський пояс (вище 1800 м) луків займає незначні площі на Чорногорі і Горганах із трав'янистих і чагарникових угруповань.

Неабияку цінність мають Букові праліси Карпат – транснаціональний природний об'єкт, що складається з десяти окремих масивів, які розташовані вздовж осі завдовжки 185 км. Простягається від Рахівських гір та Чорногірського хребта в Україні на захід Полонинським хребтом до гір Буковські Врхи та Вигорлат у Словаччині. Українсько-словацький об'єкт «Букові праліси Карпат» займає площу 77971,6 га, з яких 29278,9 га складають заповідне ядро, а 48692,7 га – буферну зону. Понад 70 відсотків території об'єкта розташовані в Україні.

Наявна фауна строката. Ядро фауни становлять види мезофільних західних і середньоевропейських широколистяних лісів – олень благородний, козуля, черепаха болотна, вугор

європейський. Дуже поширені представники Середземномор'я (саламандра плямиста, жаба зелена), мешканці хвойних лісів Східної Європи і сибірської тайги (глухар, тетерев). Зустрічаються елементи степової, пептичної, і альпійської (бурозубка альпійська, полівка снігова, тритон альпійський) фауни. Чимало тут і карпатських ендеміків (білка карпатська, тритон карпатський). Тепер у Карпатах акліматизуються нові види: ондатра, єнотовидний собака, паля американська, омуль байкальський та ін.

Багато зоогеографів виділяють Українські Карпати в самостійний зоогеографічний Карпатський округ. У Карпатах широко представлені всі основні класи тварин: ссавці (мамалофауна), птахи (орнітофауна), плазуни (герпетофауна), земноводні (амфібії), риби (іхтіофауна), комахи (ентомофауна).

Розміщення тварин у Карпатах складне і мозаїчне. Більшість карпатських звірів – ведмідь бурий, олень, козуля, свиня дика, рись, білка карпатська, кіт лісовий, горностай, куниця лісова, соні та ін., багато видів амфібії, птахів і риб – мають широкий діапазон поширення. Вони заселяють територію від передгірних рівнин висотою в 200 м до зони субальпійських чагарників висотою 1600 і навіть 1850 м. Обмежене вертикальне поширення мають землерийки, білозубки, більшість рукокрилих, тхір степовий, видра, норка, ховрахи, хом'як, ондатра. Високо в гори вони не піднімаються. Типових високогірних видів лише два

– бурозубка альпійська і полівка снігова, що мешкають на висотах 1650–2000 м.

Українська частина Карпат складає лише 10,3 відсотка від їх загальної площі, але тут зосереджено понад півтори тисячі об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) площею майже півмільйона гектарів (8,6 %).

На цій території функціонують два природні заповідники («Розточчя» і «Горгани»), один біосферний заповідник (Карпатський) та чотирнадцять національних природних парків загальною площею майже 350 тис. га. Площа природо-заповідного фонду (рис. 4), (рис. 5) в останні роки постійно зростає (табл. 1).

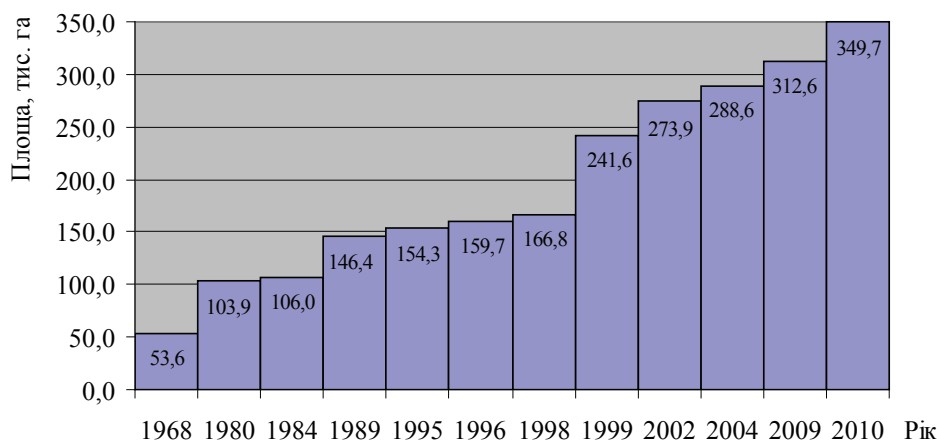

Рис. 4. Збільшення площі заповідників і національних природних парків Східних Карпат протягом 1968–2010 рр.

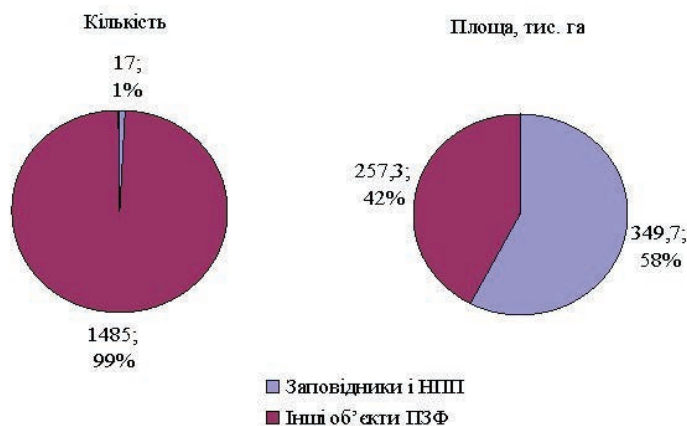

Рис. 5. Розподіл об'єктів природо-заповідного фонду Східних Карпат України за кількістю та площею.

Таблиця 1

Заповідники і національні природні парки Східних Карпат в межах України

№ п/п	Назва природоохоронного об'єкту	Площа, га	Рік створення
Івано-Франківська область			
1	Природний заповідник «Горгани»	5344,2	1996
2	Карпатський національний природний парк	50300,0	1980
3	Національний природний парк «Гуцульщина»	32271,0	2002
4	Галицький національний природний парк	14684,8	2004
5	Національний природний парк «Синьогора»	10866,0	2009
6	Верховинський національний природний парк	12022,9	2010
	Разом	125489,0	–
Львівська область			
1	Заповідник «Розточчя»	2084,5	1984
2	Яворівський національний природний парк	7078,6	1998
3	Національний природний парк «Сколівські Бескиди»	35684,0	1999
4	Національний природний парк «Північне Поділля»	15587,9	2010
	Разом	60435,0	–
Закарпатська область			
1	Карпатський біосферний заповідник	53630,0	1968
2	Національний природний парк «Синевир»	40400,0	1989
3	Ужанський національний природний парк	39159,0	1999
4	Національний природний парк «Зачарований край»	6101,0	2009
	Разом	139290,0	–
Чернівецька область			
1	Національний природний парк «Вижницький»	7928,4	1995
2	Черемоський національний природний парк	7117,5	2009
3	Хотинський національний природний парк	9446,1	2010
	Разом	24492,0	–
	Всього у межах Східних Карпатах	349705,9	–

Серед інших природо-заповідних територій та об'єктів зокрема, такі: природні ландшафтні парки, пам'ятки природи (ботанічні, гідрологічні, комплексні, геологічні, дендропарки), заказники (ландшафтні, лісові, ботанічні, загально зоологічні, орнітологічні, іхтіологічні, гідрологічні, загально геологічні, палеон-

тологічні, карстово-спелеологічні), ботанічні сади, пам'ятки садово-паркового мистецтва, заповідні урочища та інші (табл. 2).

Таблиця 2

Природоохоронні об'єкти Східних Карпат України
(Івано-Франківська, Львівська, Закарпатська, Чернівецька області)

№ п/п	Адміністративна область	Всього природоохоронних об'єктів	Площа, тис. га	Заповідники і НПП		Інші природоохоронні об'єкти	
				К-сть	Площа, тис. га	К-сть	Площа, тис. га
1	Івано-Франківська	456	195,6	6	125,5	450	70,1
2	Львівська	347	148,6	4	60,4	343	88,2
3	Закарпатська	456	177,0	4	139,3	452	37,7
4	Чернівецька	243	85,8	3	24,5	240	61,3
	Разом	1502	607,0	17	349,7	1485	257,3

Як видно з табл. 2, середня площа заповідників і національних природних парків складає більше 20 тис. га і найвища в Закарпатській області, де сягає 35 тис. га та найменша площа серед інших заповідних об'єктів складає 84 га також в Закарпатській області.

Весь цей потужний рекреаційний потенціал природо-заповідного фонду Східних Карпат ще не в повній мірі використовуються для розвитку рекреації, зокрема туризму. Частина цих, цінних у науковому та пізнавальному значенні об'єктів, вже включені в діючі туристичні маршрути, але значна більшість із них ще не знайшли свого використання.

Наявний рекреаційний потенціал Карпатської дестинації є передумовою для подальшого розвитку таких видів туристичної діяльності як:

- на основі геоморфологічної характеристики території – спелеотуризм, скелелазіння, маршрутно-пізнавального, науково-пізнавального тощо;

- геологічні особливості території дослідження лягли в основу науково-популярних маршрутів, ознайомчих екскурсій;

- кліматичні особливості сприяють розвитку гірськолижного туризму зимою, а у літній період – маршрутно-пізнавальних туристичних подорожей. Поєднання чистоти гірського повітря з фітоциндністю лісової гірської системи сприяє розвитку лікувально-оздоровчих видів, зокрема з спеціалізацією ароматерапія, лісолікування тощо;

- багатство і різноманітність поверхневих та підземних водних потоків визначає розвиток у межах Східних Карпат спортивних видів туризму (рафтинг, рибальство), санаторно-курортних бальнеологічних комплексів на основі мінеральних вод різних за складом мінеральних речовин, озокериту, грязей;

- рослинний і тваринний світ своїм різноманітним складом і видовим представництвом доповнює природний туристичний потенціал Схід-

них Карпат.

Найбільш презентований і збережений він у межах природоохоронних об'єктів, кількість яких збільшується не тільки за рахунок створення нових, але й збільшенням площ уже існуючих. На основі їх розвивається екотуризм, сільський зелений туризм.

Враховуючи потенціал та різноманітність видів рекреаційної діяльності у межах Карпатської дестинації, слід зазначити її здатність акумулювати туристичні потоки. Згідно даних Держприкордонслужби України та Держкомстату України, з 2009 по 2013 р. кількість туристів, які відвідали цю дестинацію, збільшилась з 4,8 до 5,18 млн. Від загальної кількості відвідувачів в Україні цей показник становить 6,1%. У грошовому еквіваленті надходження за 2012 р. становили 286 млн. грн. Лівову частку прибутку склали внутрішні туристи. Частка в'їзних туристів до Карпатської дестинації коливається від 2 до 4 % від загальної кількості туристів загалом.

Аналізуючи вище сказане перспективи туризму у межах Карпатської дестинації вбачаються у подальшому розвитку екотуризму. Цьому сприятиме і наявність у Східних Карпатах еталонних ділянок букових пралісів. Враховуючи їх смугове (вздовж осі завдовжки 185 км.) простягання та їх продовження у Словаччині, то Українсько-Словацький об'єкт «Букові праліси Карпат» (де 70 відсотків території об'єкта розташовані в Україні) є унікальною природною атракцією, яка сприятиме залученню туристів.

Модернізація старих, але унікальних за спеціалізацією санаторно-курортних комплексів і регулювання цінової політики на рекреаційні послуги відносно світових дасть можливість відновити статус здравниць, бальнеологічного центру Східних Карпат в Україні.

Висновки. Отже, привабливість Карпатської туристичної дестинації пов'язана з її незайманістю, а кількість туристів поступово збільшуватиметься за рахунок PR-компаній, в результаті чого зросте потужність туристичних потоків, сформується туристичний сезон та відповідна інфраструктура.

Література

1. Головчан А.І. Методика оцінки ефективності функціонування туристичних дестинацій в Україні / А.І. Головчан // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2010. – № 4 (40). – С. 131–138.
2. Головчан А.І. Теоретико-методологічні підходи до визначення сутності туристичних дестинацій та управління ними / А.І. Головчан // Торгівля і ринок України : зб. наук. пр. – Донецьк, 2009. – Вип. 27. – С. 157–161.
3. Головчан А.І. Теоретико-методичні підходи до оптимізації розвитку туризму в дестинаціях / А.І. Головчан // Вісник ДІТБ. – 2011. – № 15. – С. 139–145.
4. Головчан А.І. Економіка туристичного бізнесу / А.І. Головчан. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.

5. Зорин А.И. Концептуальное дидактическое проектирование туристических дестинацій : учеб.-метод. пособие / А.И. Зорин. – М. : Советский спорт, 2012. – 79 с.
6. Леонтьева Ю.Ю. Оцінка ресурсів категорії «атракція» регіональних дестинацій України / Ю.Ю. Леонтьева // Економіка і регіон. – 2009. – № 3 (22). – С. 20–25.
7. Любіцева О.О. Типізація дестинацій / О.О. Любіцева, О.В. Третяков // Географія та туризм : зб. наук. пр. – К., 2012. – Вип. 17. – С. 3–9.

Kalutsky I.F., Kovalska L.V. GEOGRAPHICAL ASPECTS OF THE CARPATHIAN DESTINATION. Attention in the article is drawn to the investigations of the touristic sphere development possibilities in bounds of touristic destinations as geographical areas, that attract tourists because of unique or specific touristic-recreational resources and proper infrastructure, which are offered to the customers as “ready-made” touristic product meeting their various needs.

Taking into consideration the socio-economic and political factors, the destinations in Ukraine are starting to form. According to the analysis of the prospects of their development one of the leading places in Ukrainian and world touristic market can be given to the Carpathian destination, taking into account its recreation prospects and transboundary location. A very important role in the natural resources capability of the Carpathian destination is performed by the climat-

ic conditions and the dense hydrologic net – rivers Tysa, Dniester, Prut, the biggest lake in the Ukrainian Carpathians – Synevyr, remains of the artificial lakes, waterfalls, healing springs and mineral water springs. There are over 400 mineral water springs in the territory of the destination.

Taking into account the flora and fauna variety of the old trans boundary beech forests, which are mostly concentrated in the territory of natural preserves with the total area of more than 0,5 hectar, and their clustered expansion, they are also of great value.

The recreational potential of the Carpathian Destination is the initial condition for the development of many kinds of touristic activity, as for example speleotourism, rock-climbing, educational tourism, ecotourism, geotourism, «green tourism», rafting, fishing, sanatory tourism, sightseeing tourism etc.

With regard to the potential and variety of the types of touristic activities in bounds of the Carpathian destination, its ability to accumulate touristic streams should be mentioned. So the attraction of the Carpathian touristic destination is connected with its being untouched, due to different PR-companies the amount of tourist will constantly grow, causing the formation fo the touristic season and proper infrastructure.

Keywords: Carpathian Destination, natural recreation resources, touristic streams, types of recreational activities.

**Калуцкий И.Ф., Ковальская Л.В.
ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ АКЦЕНТЫ
КАРПАТСКОЙ ДЕСТИНАЦИИ.**

В статье акцентировано внимание на исследованиях потенциальных возможностей развития туристической отрасли в рамках дестинаций как географических территорий, которые являются привлекательными для туристов благодаря наличию уникальных или специфических туристско-рекреационных ресурсов и соответствующей инфраструктуры, доведенных до потребителей в виде готового туристического продукта с целью удовлетворения их потребностей.

Учитывая потенциал и разнообразие видов рекреационной деятельности в пределах Карпатской дестинации, следует отметить ее способность аккумулировать туристические потоки. Львиную долю прибыли составили внутренние туристы. Привлекательность Карпатской туристической дестинации связана с ее девственностью, а количество туристов постепенно увеличивается за счет PR-компаний, в результате чего возрастает мощность туристических потоков, сформируется туристический сезон и соответствующая инфраструктура.

Ключовые слова: Карпатская дестинация, природные рекреационные ресурсы, туристические потоки, виды рекреационной деятельности.